

Xavier Serrahima ressenya «A la banda de Canaan», de Sebastian Barry [blog El racó de la paraula]

Segurament els seguidors de l'incombustible Paul Auster, sovint acusats d'ésser massa benivolents amb les contínues i gairebé inversemblants coincidències atzaroses que poblen les seves obres, somriuran amb satisfacció i alleujament en constatar com la fada de la casualitat ha determinat que s'hagin publicat de manera quasi simultània al nostre país dues grans novel·les protagonitzades per dones velles —l'una de vuitanta, l'altra de vuitanta-nou anys— que rememoren literàriament la seva existència. I, encara més sorprenent, que ambdues fossin escrites el mateix any, el 2011.

Fer-ho resultaria recomanable en qualsevol cas, però llegir *A la banda de Canaan* (*On Canaan's Side*), de Sebastian Barry, Edicions de 1984, 2013, després de *La dona a 1000°* de Hallgrímur Helgason (o a la inversa) resulta doblement estimulants i enriquidor. Per més que són dues novel·les completament diferents —lírica, malenconiosa, optimista malgrat la seva cruesa, la de l'irlandès; sarcàstica, agra, combativa, irreverent, gairebé incendiària, la de l'islandès—, totes dues ofereixen el testimoni (quasi en podríem dir, testamental) de dues supervivents del llarg i severíssim combat existencial que suposà el segle XX i el seu epíleg de la primera dècada del XXI.

L'inici de l'esplèndida obra de Barry no pot ésser més explícit; en una sola frase —“En Bill ja no hi és”, (pàg. 13)—, ens situa tant en la seva raó motriu com en la seva gènesi: la sobtada mort del nét, convertida en la tràgica

culminació d'una història personal cosida a trets de sang i desesperació —“no trobo consol enlloc. El meu crani conté una mena d'esfera fosa per cervell, i allà en consumeixo, amb terror i desolació”, (pàg. 14)— convenç Lilly Bere de la necessitat —“No puc marxar sense fer l'intent d'explicar aquest desconsol”, (pàg. 17)— de deixar el seu llegat en una mena de Carta dels Romans: “M'imagino que quan sant Pau va escriure la carta devia tenir moltes coses a dir [...]”. ¿I la Carta de la Lilly? ¿Però adreçada a qui?”, (pàg. 93).

Una carta emotiva i commovedora, redactada un estil ràpid, àgil i llegidor —“M'agraden les històries que t'expliquen els altres, tal com els ragen de la boca (o del «pap», com deien a Irlanda). Anècdotes lleugeres, improvisades, divertides. No aquelles gestes històriques tan carregoses.”, (pàg. 19) —tot i que tenyit d'una delicada força poètica, esdevinguda en realitat més una confessió —quan no una purga o catarsi final ineludible— que no pas una explicació; una confessió davant de déu —“Ara ja m'he confessar en aquests fulls, que Déu ho valori i decideixi què n'ha de fer, de mi”, (pàg. 250), però també —i sobretot— davant dels homes.

Una immersió abissal que furga en el bagul tan aviat fèrtil com esmunyedís de la memòria, que li permet a aquesta dona que es defineix a ella mateixa com “una vella bruixa de vuitanta-nou

anys amb un nus a la gola”, (pàg. 94), no tan sols dur a terme un escrupolós inventari del seu passat —una revisió que és, alhora, una revisitació: “A mesura que ho escric ho torno a veure, torno a ser aquella nena, [...] abans que passés tot, en el meu regne [...] de nena petita”, (pàg. 30)— sinó de tractar d’entendre’l i, encara més, d’entendre’s (o millor dit, de descobrir-se) a ella mateixa: “de mica en mica jo també vaig anar entenent-me millor”, (pàg. 52).

Quan Llilly —una irlandesa emigrada per raons polítiques als Estats Units, la seva Canaan o (teòrica) Terra de les Noves Oportunitats— sent que “tot el que construïm s’acaba esfondrant”, (pàg. 202), pren un “llibrot de comptabilitat” i comença a fer-hi “gargots”, (pàg. 126), amb el propòsit d’anar aplegant “tots els fragments d’història de la meva vida”, (pàg. 228), de recompondre l’esberlat trencaclosques de la seva castigada existència, de recobrar, peça a peça, el que ha estat. Comença a deconstruir —i que em disculpi Derrida— el seu passat per construir-lo de nou; per construir-ne una imatge on pugui veure-s’hi, més o menys, reflectida —una imatge que la reconstrueix en reconstruir-se.

Malgrat que se sent culpable d’èsser una supervivent, quan tants d’altres molt més joves han mort —“¿Per què sóc viva, quan ell és mort?”, (pàg. 19); “al festí de la vida hi sóc una intrusa, gasto el menjar i la beguda que li havia estat destinada a ell”, (pàg. 94)—, des de la talaia privilegiada d’una vellesa on es produeix el miracle de confluïr el present i el passat —“Quan invoco les coses, tot passa en el present, llis i ras. De tal manera que, per a sorpresa meua, la gent que he estimat poden tornar a la vida”, (pàg. 217); “Encara el sento. I, escoltant-lo, també sento en Bill, que s’hi apunta. Tots dos canten a l’uníson al meu cap de vella”, (pàg. 223)— assaja de fer llum “en la penombra”, (pàg. 234).

D’aportar “un minúscul gra de sorra a la balança de la història”, (pàg. 206), per impedir que no “se’m mor[i] la història als llavis”, (pàg. 233); per evitar que es compleixin els seus pitjors pronòstics: “ens aniríem esborrant i ens tornariem una anècdota mig desendregada entre el milió d’històries endutes pel vent a Amèrica, innombrables com les estrelles”, (pàg. 97).

D’oferir-se, doncs, com a darrer i definitiu present abans de deixar el món, la possibilitat de reveure’s i de retrobar-se, tot capbussant-se de ple en les aigües del seu mirall interior, que conserven encara, el reflex desordenat d’una successió d’imatges “[d’]instant[s] de fa segles d’una vida que també va passar fa segles”, (pàg. 30).

En síntesi, *A la banda de Canaan* —traduïda amb cura per **Yannick Garcia**—, és una obra d’un tan gran com indubtable valor literari que, alhora que presenta amb encert, precisió i elegància el testament vital, personal i familiar d’una Llilly Bere antològica, esdevé una fantàstica i apassionant anàlisi i reflexió sobre el sentit (o la manca de sentit) i l’abast de l’existència humana; una reflexió feta des de ben endins, no pas assertiva o categòrica, ans oberta i dialogant, que s’interroga i ens interroga —o, per dir-ho amb major exactitud, que ens interroga bo i interrogant-se.

diumenge, 14 de juliol del mmxiii